

Advies

Programmatie Duaal Leren secundair onderwijs 2020-2021

Brussel, 3 februari 2020

Adviesvraag: Programmatieaanvragen duale structuuronderdelen in het gewoon voltijds secundair onderwijs en in het buitengewoon secundair onderwijs / schooljaar 2020 – 2021

Adviesvrager: administrateur-generaal Agodi, dhr. Poelmans

Ontvangst adviesvraag: 13 december 2019

Adviestermijn: 50 dagen

Decretale opdracht: decreet Duaal Leren en de Aanloopfase van 30 maart 2018

Goedkeuring raad: 3 februari 2020

Contactpersoon: Mieke Valcke - mvalcke@serv.be

De heer Patrick POELMANS
Administrateur-generaal Agentschap voor Overheidsdiensten
Koning Albert II – laan 15
1210 Brussel

contactpersoon

Mieke Valcke
mvalcke@serv.be

ons kenmerk

SERV_BR_20200203_ProgrammatieDuaalLeren2020-2021

Brussel

3 februari 2020

Advies Programmatieaanvragen duale structuuronderdelen in het gewoon en buitengewoon voltijds secundair onderwijs / schooljaar 2020-2021

Mijnheer de administrateur-generaal

De SERV maakt u hierbij zijn advies over de programmatieaanvragen Duaal Leren in het secundair onderwijs voor het schooljaar 2020-2021 over. Het toenemend aantal onderwijsverstrekkers dat Duaal Leren wenst aan te bieden toont aan dat de interesse voor Duaal Leren blijft groeien. De raad stelt vast dat het overgrote deel van de programmatieaanvragen zich opnieuw situeert in de 7de jaren van het BSO. TSO en Se-n-Se scoren erg laag (35 of 491 programmatieaanvragen). Om van Duaal Leren een sterk merk te maken, zijn voor de raad beduidend meer leerlingen in duale opleidingen met dubbele finaliteit nodig.

In dit advies doet de raad een aantal inhoudelijke vaststellingen op basis van de lezing van dossiers (m.b.t. de visie op Duaal Leren, de aansluiting met de arbeidsmarkt, partnerschappen & samenwerking en infrastructuur). De raad heeft de sectoren over de mate van arbeidsmarktgerichtheid van de programmatieaanvragen bevroegd; de raad kon daarvoor rekenen op de gewaardeerde ondersteuning van Syntra Vlaanderen. De raad geeft alle 60 programmatieaanvragen voor het BuSO een gunstig advies. De raad verleent voor het gewoon secundair onderwijs een gunstig advies aan 87,7% van de aanvragen en een ongunstig advies aan 6,3% van de aanvragen, bij 5,7% is er geen advies of zijn opmerkingen geformuleerd (zie voor het advies per aanvraag de annex bij dit advies). De redenen om een ongunstig advies te geven zijn: reeds voldoende onderwijsaanbod in de regio (dus onvoldoende spreiding), een risico op onvoldoende leerwerkplekken en het ontbreken van uitrusting op de lesplaats.

De raad geeft volgende aanbevelingen voor de verdere uitrol van Duaal Leren: zorg voor duidelijkheid voor de Centra Leren & Werken, zet verder in op de visieontwikkeling omtrent Duaal Leren, maak van de programmatieprocedure een beleidsinstrument en zorg voor de nodige ondersteuning zowel voor scholen als sectoren. De raad uit ook een bezorgdheid: er is nood aan meer focus om kwaliteit te kunnen (blijven) garanderen. Meer focus bij de selectie van de duale structuuronderdelen betekent geen volledige inkanteling van het aanbod van Leren en Werken in Duaal Leren. Meer focus bij de programmatie betekent geen versnippering van het aanbod dankzij een goede macrodoelmatigheidstoets die er voor zorgt dat er geen opleidingen meer zijn zonder of met slechts een minimum aan leerlingen.

De raad is uiteraard steeds bereid tot toelichting bij en overleg over dit advies.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Danny Van Assche
voorzitter

Kopie: dhr. Weyts, minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand en mevr. Crevits, minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw

Inhoud

Inhoud	5
Krachtlijnen	6
Advies	7
1 Achtergrond bij en werkwijze voor het advies	7
2 Vaststellingen	7
2.1 Programmatie als instrument van onderwijsbeleid	7
2.2 Visie op en motivatie voor Duaal Leren	8
2.3 Partnerschappen en samenwerking	9
2.4 Inspelen op de arbeidsmarkt	10
3 Globaal advies programmatieaanvragen	10
3.1 Programmatieaanvragen schooljaar 2020-2021	11
3.2 Advisering	12
4 Aanbevelingen	13
5 Bijlage. Bijkomende informatie van enkele sectoren bij de appreciatie van de programmatieaanvragen	15

Krachtlijnen

- De raad meent dat een programmatieprocedure een instrument voor een goed onderwijsbeleid is; de raad vindt de kwaliteit van de dossiers dan ook belangrijk en relevant. De raad doet enkele vaststellingen over de visie op en de motivatie voor het aanbieden van Duaal Leren, de partnerschappen en samenwerking en de link met de arbeidsmarkt. De sectoren brengen aan of er voldoende (potentiële) leerwerkplekken in de regio zijn en of er infrastructuur aanwezig is om een opleiding up-to-date aan te bieden. De raad stelt vast dat de kwaliteit van de aanvraagdossiers heel verschillend is, van zeer goed onderbouwd tot erg summier.
- De visie op Duaal Leren komt in veel programmatieaanvragen niet of beperkt aan bod. Er komen wel een aantal argumentaties naar voor: de positionering van de school in het onderwijslandschap, het verder bouwen op eerdere ervaring en opgedane expertise, het bieden van kansen aan leerlingen en het vertrouwen in het duale stelsel als krachtige leerweg. De samenwerking wordt wel vernoemd als zijnde belangrijk maar vaak heel beperkt ingevuld en/of weinig concreet. De arbeidsmarktgericht wordt aangetoond met verwijzing naar het knelpuntkarakter van beroepen, de vraag van leerlingen en ondernemingen om duaal aan te bieden, de kans om werkervaring op te doen.
- In het BuSO werden 60 programmatieaanvragen ingediend. In het gewoon secundair onderwijs 491. De programmatieaanvragen van het gewoon secundair onderwijs zijn verdeeld over 12 aanvragen 2de graad BSO, 142 aanvragen 3de graad BSO, 305 aanvragen 7de jaar BSO, 19 aanvragen 3de graad TSO en 16 aanvragen Se-n-Se. Dat betekent een sterke vertegenwoordiging van de specialisatiejaren. De raad vestigt ook de aandacht op Brussel. De evolutie van het aantal programmatieaanvragen (slechts 11 nieuwe aanvragen) toont aan dat Duaal Leren er een moeizame doorstart kent.
- De raad verleent aan alle programmatieaanvragen voor BuSO een gunstig advies. Voor het gewoon secundair onderwijs verleent de raad 87,7% van de aanvragen een gunstig advies (432 aanvragen), 6,3% (31 aanvragen) een ongunstig advies en bij 5,7% (28 aanvragen) is er geen advies of zijn opmerkingen geformuleerd. De redenen voor een ongunstig advies zijn: een voldoende aanbod aan deze opleiding reeds aanwezig in de regio, onvoldoende potentiële leerwerkplekken of onvoldoende voorbereiding qua infrastructuur en/of leermiddelen. Het advies per programmatieaanvraag is terug te vinden in de Annex Advies Duaal Leren secundair onderwijs 2020-2021: advies per programmatieaanvraag.
- De raad formuleert volgende aanbevelingen voor de verdere uitrol van Duaal Leren: zorg snel voor duidelijkheid over de plaats en de rol van (de Centra) Leren en Werken, zet verder in op de visieontwikkeling op Duaal Leren in het secundair onderwijs, maak van de programmatieprocedure een deugdelijk beleidsinstrument en zorg voor meer ondersteuning voor sectoren om leerwerkplekken te begeleiden.
- De raad uit ook zijn bezorgdheid over het risico op een gebrek aan focus bij Duaal Leren, zowel in de selectie van duale structuuronderdelen: een groep leerlingen is niet gebaat bij de volledige inkanteling van Leren & Werken in Duaal Leren, als bij de programmatie: de versnippering en een onvolledige macrodoelmatigheidstoets zorgen voor te veel opleidingen met weinig of geen leerlingen.

Advies

1 Achtergrond bij en werkwijze voor het advies

Met het decreet Duaal Leren en de Aanloopfase van 30 maart 2018 kreeg de SERV adviesbevoegdheid over de programmatie Duaal Leren in het secundair onderwijs (gewoon en buitengewoon). De raad kiest er bewust voor om de sectorale sociale partners vertegenwoordigd in de sectorale partnerschappen (in de meeste gevallen via de sectorale opleidingsfondsen), sectororganisaties en -federaties zonder sectoraal partnerschap te betrekken bij dit advies. Deze betrokkenheid werd mee georganiseerd door de regisseur van de werkplekcomponent Duaal Leren, Syntra Vlaanderen. Het agentschap had ook een inbreng in de cijfermatige analyse in dit advies. De raad vraagt dat de betrokkenheid van sectorale partnerschappen en sectoren of hun sectorfondsen bij dit advies in de toekomst gegarandeerd kan blijven na de overdracht van de bevoegdheden van Syntra Vlaanderen naar het departement Werk & Sociale Economie.

De raad is van mening dat een programmatieprocedure een instrument voor een goed onderwijsbeleid kan en moet zijn. Daarom vindt de raad de kwaliteit van de programmatiedossiers belangrijk en relevant. In die dossiers is voor de raad de visie op en de motivatie voor het aanbieden van Duaal Leren van belang, de mate waarin er partnerschappen worden gesloten en wordt samengewerkt en uiteraard ook in hoeverre er een link is naar de arbeidsmarkt. Vanuit dat oogpunt doet de raad enkele vaststellingen op basis van de lezing van de dossiers. De sectoren gaan na of er voldoende (potentiële) leerwerkplekken (in de regio) aanwezig zijn. Zij zijn ook goed geplaatst om een uitspraak te doen over welke infrastructuur nodig is en in hoeverre ze aanwezig is om een opleiding up-to-date aan te bieden.

Deze door de raad gehanteerde parameters sluiten aan bij enkele van de criteria, die de aanvragers in de programmatieaanvraag moeten aantonen: crit. 2 behoefte (kwantitatief/kwalitatief) met het oog op vervolgonderwijs/arbeidsmarkt; crit. 5 voorbereidingen op vlak van infrastructuur; crit. 6 samenwerkingsmogelijkheden met arbeidsmarktactoren en bedrijfswereld; crit. 7 afspraken met lokale onderwijsaanbieders – binnen/buiten scholengemeenschap.

De raad geeft enkele cijfers bij de programmatieaanvragen, neemt de programmatieaanvragen inhoudelijk onder de loep en verwerkt de informatie uit de sectorale bevraging. Op basis daarvan formuleert de raad een aantal aanbevelingen. In de annex bij dit advies, de Annex Advies Programmatie Duaal Leren secundair onderwijs 2020-2021: advies per aanvraag, geeft de raad per programmatieaanvraag het advies 'gunstig' of ongunstig' (met bij de ongunstige adviezen de motivatie voor en duiding bij dat advies).

2 Vaststellingen

De raad doet een aantal vaststellingen op basis van de lezing van dossiers (zie ook bij 5. Aanbevelingen).

2.1 Programmatie als instrument van onderwijsbeleid

Voor de raad is de programmatieprocedure een instrument van onderwijsbeleid. Daarom is de kwaliteit van de programmatiedossiers relevant. De raad onderscheidt een aantal zeer verzorgde

en goed onderbouwde dossiers die een goede situering van de macro-doelmatigheid bevatten, ingaan op waarom ze Duaal Leren belangrijk vinden en die ook partnerschappen op een goede manier situeren. Andere dossiers bevatten in principe alle informatie maar stralen weinig enthousiasme uit en geven een beperkte motivatie voor Duaal Leren mee. Nog andere zijn moeilijk leesbaar, ongestructureerd en weinig gestoffeerd, ze bevatten bijzonder weinig informatie over bv. infrastructuur.

Het valt de raad op dat ook in deze tweede programmatieronde het voor de onderwijsverstrekkers niet altijd duidelijk is wat precies verwacht wordt als aanvraagdossier (bv. wat is de essentie, waar ligt de focus, ...). Bij een aantal dossiers wordt bij elke afzonderlijke programmatieaanvraag telkens dezelfde tekst opgenomen (copy paste, werken met een vorm van standaarddossier) waarbij enkel de cijfers van VDAB verschillen (die niet altijd recent zijn). Bij sommige aanbieders rijst ernstig de vraag of de expertise en de infrastructuur voorhanden is voor meer dan twintig opleidingen, soms wordt daartoe louter verwezen naar de expertise van een verwante aanbieder in de regio.

De inspirerende aanvragen bevatten naast een visie en aandacht voor samenwerking o.a. een goed zicht op de onderlinge positionering van het aanbod in Leren en Werken, Duaal Leren en gewoon voltijds onderwijs; aandacht voor het bestaande opleidingsaanbod in de regio (over de netten heen); informatie over infrastructuur (bv. verwijzing naar een nieuwbouw, bestaan van miniondernemingen, vermelden van grote werkplaats met verschillende machines, van een technisch gebouw met labo's en werkruimtes, ...).

2.2 Visie op en motivatie voor Duaal Leren

De visie op Duaal Leren mag dan wel in veel programmatieaanvragen niet of maar summier aan bod komen, er komen wel een aantal argumentaties naar voor doorheen de dossiers: positionering van de school in het onderwijslandschap, verder bouwen op eerdere ervaring en opgedane expertise, kansen bieden aan leerlingen en het vertrouwen in het duale stelsel als krachtige leerweg.

Onzekerheid over de toekomst

De raad stelt vast dat de onzekerheid over de toekomst van het stelsel van Leren en Werken de centra ertoe aanzet alle varianten van opleidingen die er zijn in Leren en Werken als programmatie Duaal Leren aan te vragen. In zekere zin is dit een proactieve houding om voorbereid te zijn op de ontwikkelingen in het duaal stelsel in de (nabije) toekomst. Maar het getuigt niet noodzakelijk van een visie op een Duaal Leren en een programmatie die rekening houdt met het aanbod in de regio, de opleidingsbehoeftes van de leerlingen, het aanbod aan leerwerkplekken in de buurt en de tewerkstellingskansen na de initiële opleiding. Er wordt ook erkend dat er tot programmering overgegaan wordt omwille van de concurrentiepositie t.o.v. andere scholen in de regio of omdat scholen 'de boot niet willen missen'. Een andere aanbieder wil door Duaal Leren en de contacten met ondernemingen 'de plaats van de school als deel van de maatschappij versterken'. Nog een andere aanbieder heeft de ambitie het expertisecentrum duale opleidingen te worden in de ruime regio.

Verder bouwen op ervaring met stage, uitbouw leerlijnen

De aanbieders bouwen vaak verder op de expertise in en ervaring met stagewerking. De expertise van de scholengemeenschap, van het CLW en uit de proeftuin wordt samengebracht om van de nieuw te programmeren opleidingen een succes te maken. Er worden door de

onderwijsverstrekker nieuwe leerkrachten aangeworven met ervaring in de privésector om de opleiding in kwestie uit te werken en op te waarderen.

Door programmatie van duale structuuronderdelen zijn scholen in staat studiecontinuïteit te verzekeren, een volledig traject met diverse keuzeopties of een zo ruim mogelijk onderwijsaanbod aan te bieden, waardoor bv. leerlingen in een derde graad BSO nog voor een andere opleiding kunnen kiezen.

Kansen bieden op kwalificering en aansluiting arbeidsmarkt

Kansen bieden aan leerlingen op een kwalificatie is een motivatie om Duaal Leren aan te bieden, bv. aan jongeren die 'dreigen vast te lopen kort voor het einde van hun initiële opleiding', aan leerlingen die 'meer een werkhouding dan een studeerhouding hebben', aan jongeren die 'in klassieke onderwijsconcepten minder kans op slagen zouden hebben'; specifiek voor +18-jarigen wordt de vergoeding in Duaal Leren als een stimulans aangewend om jongeren te motiveren hun opleiding alsnog af te maken. De verwachtingen en mogelijkheden van de leerlingen en de mogelijkheden en verwachtingen van de arbeidsmarkt vormen de ankers voor de duale programmatie. Ondanks een zeer laag leerlingenaantal geven enkele onderwijsverstrekkers aan te willen blijven inzetten op deze leerweg. In enkele aanvraagdossiers wordt gewag gemaakt van een groot aantal stopzettingen door leerlingen, echter zonder verdere duiding waarom dit het geval is en zonder verwijzing naar remediëring hiervoor.

Duaal Leren als krachtige leerweg

Duaal Leren zorgt voor een mentale shift nl. dat leren ook kan op de werkvloer. Zeker op niveau van de specialisatiejaren kiezen scholen resoluut voor de duale leerweg. Via de keuze voor een bepaalde leerwerkplek kunnen leerlingen richting geven aan waarin ze zich verder specialiseren.

Sommige aanbieders spreken van Duaal Leren als een triple win: kennis maken met nieuwe technologie en leren van professionals voor de leerlingen, kennis maken met potentiële werknemers voor de ondernemingen en een geslaagde opdracht voor de school wanneer jongeren goed opgeleid doorstromen. Wat infrastructuur en machines betreft, kunnen de onderwijsverstrekkers niet de investeringen aangaan die nodig zijn voor een moderne opleiding, zeker niet bij opleidingen zoals bv. gebouwenautomatisering.

Andere aanbieders spreken van 'maximale leerwinst via Duaal Leren', 'opleidingen op de werkvloer zijn een succesverhaal voor leerlingen die schoolbankmoes zijn'.

2.3 Partnerschappen en samenwerking

De samenwerking wordt meestal wel vernoemd als zijnde belangrijk maar vaak heel beperkt ingevuld en/of weinig concreet. Heel veel aanbieders vermelden dat ze de enige aanbieder zijn in de regio.

De aanvragen vermelden het belang van een goede samenwerking met:

- ondernemingen, al dan niet met vermelding hoe groot het partnerschap is, een aanbieder benadrukt de belangrijke rol van de mentor;
- sectorfondsen, bv. voor het gezamenlijk organiseren van een mentoropleiding, in de school of bij het sectorfonds, voor het ondersteunen en opleiden van leerkrachten;
- andere aanbieders voor het voorzien van bruggen tussen zowel het voltijds onderwijs, de Aanloopfase en de NAFT; ook naar het benutten van de expertise van CDO's in o.a.

trajectbegeleiding wordt regelmatig verwezen. Het lijkt echter soms niet evident voor de BuSO scholen om met scholen van het gewoon onderwijs een samenwerkingsakkoord af te sluiten (wat een voorwaarde is voor erkenning) voor de opleidingen die niet geconcordeerd kunnen worden.

Sommige dossiers vermelden enkele interessante tools die in de samenwerking worden ingezet: bv. een digitaal instrument dat toelaat dat alle betrokkenen de vorderingen van de duale leerling kunnen volgen (lesgever, traject- en opleidingsbegeleider, mentor) en een digitaal raadpleegbare databank met het aanbod aan stageplaatsen.

2.4 Inspelen op de arbeidsmarkt

In veel dossiers is dit eerder beperkt uitgewerkt. Welke verwijzingen zijn er wel?

- Sommige dossiers verwijzen naar het al dan niet knelpuntkarakter van een opleiding met cijfers van VDAB van het aantal vacatures en voegen daar vaak de nood aan goed opgeleide vakmensen aan toe. Andere verwijzen naar evoluties in beroepenvelden om de programmatie van een opleiding te motiveren. Eerdere pilootprojecten, met producenten of leveranciers, leren dat er nood is aan een opleiding die dicht bij de realiteit en de arbeidsmarkt staat. Ook al gaat de opleiding die ze willen programmeren niet om een knelpuntberoep is er de vaststelling dat leerlingen snel worden ingeschakeld op de arbeidsmarkt na afstuderen. Er wordt soms verwezen naar vacatures die niet aansluiten bij het onderwijsniveau van de opleiding.
- Bij macrodoelmatigheid/aansluiting arbeidsmarkt geven onderwijsverstrekkers heel vaak aan dat er geen beperkingen zijn op dat vlak omdat de opleidingen er komen op vraag van de leerlingen en de werkgevers (en uitzonderlijk van ouders). Een onderwijsverstrekker wil niet enkel werken aan huidige noden maar ook focussen op de noden en de mogelijkheden van de toekomst. De vraag naar samenwerking van ondernemingen is groot, evenals het enthousiasme om samen aan het 'project duaal leren' te werken.
- De werkplekcomponent in Duaal Leren zou volgens een aantal scholen als relevante ervaring gelden en zo een positief effect hebben op aanwerving. Sommige aanbieders vermelden dat er effectief tewerkstelling volgt in de onderneming die de leerwerkplaats tijdens de opleiding aanbodt.
- Het inzetten van praktijkleraren die ook nog professioneel actief zijn in de sector zorgt niet enkel voor up to date competenties bij de leraar maar ook voor een breed professioneel netwerk wat de opleiding in zijn geheel ten goede komt.

3 Globaal advies programmatieaanvragen

De raad gaat kort in op de standaardtrajecten en de programmatieaanvragen en geeft de globale cijfers m.b.t. de advisering.

Het eigenlijke advies per programmatieaanvraag is terug te vinden in de annex bij dit advies: **Annex Advies Duaal Leren secundair onderwijs 2020-2021: advies per programmatieaanvraag.**

3.1 Programmatieaanvragen schooljaar 2020-2021

Buitengewoon secundair onderwijs

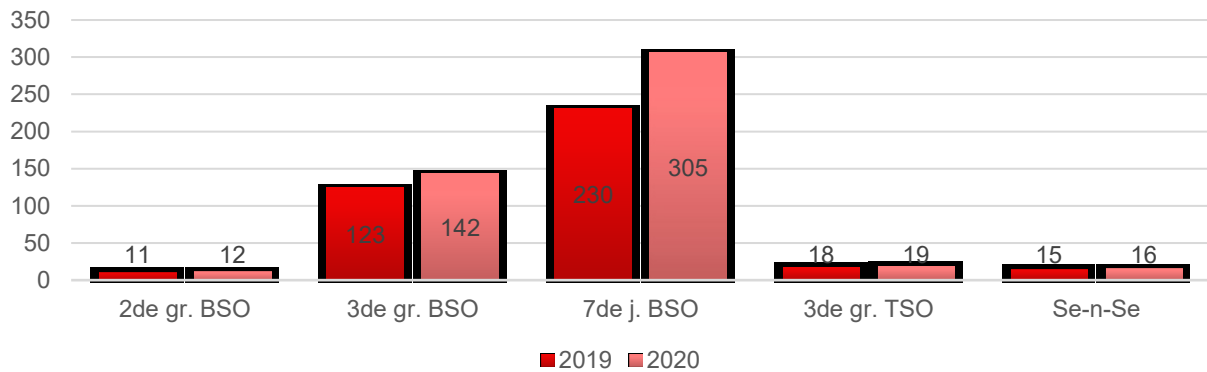
In het buitengewoon secundair onderwijs werden 60 programmatieaanvragen ingediend.

Secundair onderwijs

In het gewoon secundair onderwijs werden 491 programmatieaanvragen ingediend; 169 vanwege het DBSO, 79 vanwege de Syntra en 243 vanwege voltijdse scholen (toewijzing op basis van het kenmerk van de opleiding).

De programmatieaanvragen van het gewoon secundair onderwijs zijn als volgt verdeeld: 12 aanvragen 2de graad BSO, 142 aanvragen 3de graad BSO, 305 aanvragen 7de jaar BSO, 19 aanvragen 3de graad TSO en 16 aanvragen Se-n-Se.

Figuur 1 Aanvragen per graad en onderwijsvorm, schooljaren 2019/20 en 2020/21

Standaardtrajecten zonder aanvraag

De raad stelt vast dat er voor 8 opleidingen geen programmatieaanvragen zijn ingediend:

- 2de graad BSO medewerker productielijn kleding, confectie en meubelstoffering
- 3de graad BSO textiel duaal en productie-industrie duaal
- 3de graad TSO bakkerijtechnieken duaal
- 7de jaar BSO: meubelstoffeerder duaal en stuurman binnenvaart duaal
- Se-n-Se: assistent (inter)nationaal goederenvervoer duaal (nieuw) en Regelaar textielproductiemachines duaal

De raad vraagt een analyse waarom deze niet aangevraagd worden. Er is een bredere oefening nodig met onderwijs- en werkpartners wat betreft het aanbod van duale trajecten. Wat aangevraagd kan worden is niet altijd aantrekkelijk voor jongeren of kent weinig interesse. Andere structuuronderdelen zijn niet evident om organisatorisch/logistiek in te richten (bv. in de bouw), rekening houdend met de mogelijkheid dat er zich geen of niet voldoende leerlingen inschrijven. Ook moeten de mogelijkheden van een aanbod in ICT grondiger verkend worden en in de circulaire economie (repair, afvalbeheer, etc.).

Duaal Leren in Brussel

De raad vestigt ook de aandacht op de uitrol van Duaal Leren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). Gezien de leerlingenpopulatie in Brussel, is Duaal Leren een veelbelovende,

volwaardige leerweg. De evolutie van het aantal programmatieaanvragen toont aan dat Duaal Leren in het BHG (met slechts 11 nieuwe programmatieaanvragen) een moeizame doorstart kent.

Een analyse m.b.t. de drempels voor duaal leren in het algemeen en in het BHG in het bijzonder – op het niveau van onderwijsaanbod, onderwijsinstellingen, ouders en jongeren – dringt zich op, teneinde passende maatregelen en instrumenten uit te werken om de verdere uitrol van duaal leren in het BHG vorm te geven. Een omvattende analyse van de drempels dient rekening te houden met het onderwijsaanbod in haar geheel, waarvan duaal leren een onderdeel uitmaakt. Om dit gedocumenteerd te onderbouwen is er nood aan politieke akkoorden m.b.t. een koppeling van de gegevens over onderwijsopleidingen aan arbeidsmarktgegevens. De sociale partners vertegenwoordigd in BANSPA pleiten ervoor de ambities in het kader van Strategie 2030 hiervoor aan te grijpen.

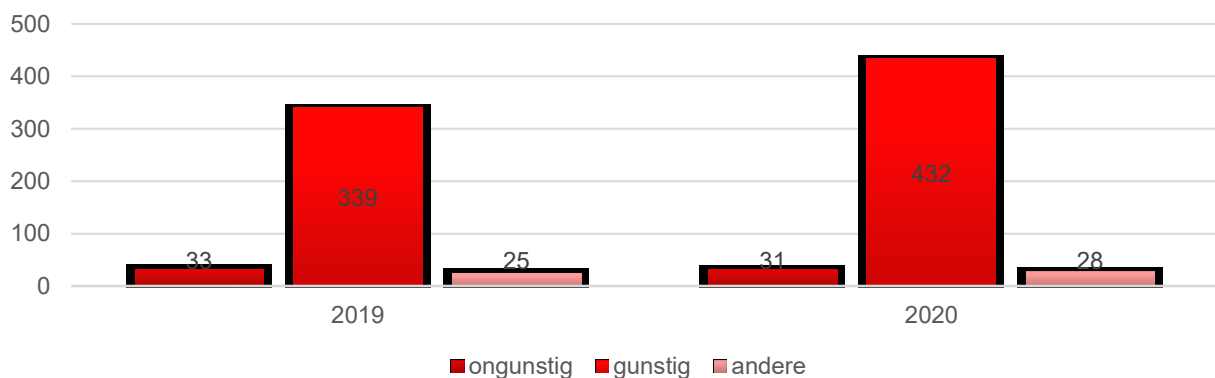
3.2 Advisering

De raad heeft, via Syntra Vlaanderen, een beroep gedaan op de sectorale sociale partners vertegenwoordigd in de sectorale partnerschappen (in de meeste gevallen via de sectorale opleidingsfondsen), sectororganisaties of sectoren zonder sectoraal partnerschap om een inschatting te maken van de arbeidsmarktgerichtheid van de programmatieaanvragen.

In het **buitengewoon secundair onderwijs** werden 60 programmatieaanvragen ingediend. De raad verleent aan al deze programmatieaanvragen **een gunstig advies**.

In het gewoon secundair onderwijs werden 491 programmatieaanvragen ingediend. De raad verleent bij 87,7% van de aanvragen een **gunstig advies** (432 van de 491 aanvragen), bij 6,3% (31 aanvragen) een **ongunstig advies** en bij 5,7% (28 aanvragen) is er **geen advies en/of zijn opmerkingen** geformuleerd.

Figuur 2 Advies programmatieaanvragen gewoon secundair onderwijs, schooljaar 2019/20 en 2020/21

Bij 19 gunstige adviezen uit de sectorale partners vertegenwoordigd in de sectorale partnerschappen zorg over of er voldoende leerwerkplekken beschikbaar zullen zijn gezien het aantal aanvragen in de regio. Dat is het geval bij 11 programmatieaanvragen in de haartzorg, 2 programmatieaanvragen in de bouw, 4 programmatieaanvragen in hout en 2 programmatieaanvragen in de technologische industrie.

De redenen om een **ongunstig advies** te geven zijn:

- er is reeds een voldoende aanbod aan deze opleiding in de regio
 - kinderbegeleider: 7 keer

- zorgkundige: 4 keer
- interieurbouwer: 2 keer

- er zijn onvoldoende potentiële leerwerkplekken
 - restauratievakman schilder en decoratie: 9 keer
 - logistiek: 1 keer
 - restaurant en keuken: 1 keer

- er is onvoldoende voorbereiding qua materiële infrastructuur en/of leermiddelen
 - spuiter carrosserie: 3 keer
 - onderhoudsmecaniciën zware voertuigen: 1 keer
 - kok: 1 keer
 - CNC-operator: 1 keer
 - haarzorg: 1 keer

De raad verwijst naar de bijlage voor aanvullingen van de sectorale sociale partners bij hun appreciatie voor de programmatieaanvragen.

Onder de **categorie 'andere'** vallen:

- 9 aanvragen in de social profit sector, nl. 5 keer zorgkundige en 4 keer kinderbegeleider: de raad brengt geen advies uit maar vraagt het beleid om een keuze te maken voor slechts één van de potentiële aanbieders met eenzelfde postcode;
- 1 aanvraag in de sector land- en tuinbouw: de raad brengt geen advies uit en vraagt dat de bevoegde instanties (onderwijsinspectie) nagaan of de juiste infrastructuur aanwezig is om deze opleiding te kunnen starten;
- 18 aanvragen van de bediendensector logistiek / internationale handel: de raad brengt geen advies uit omdat de sector niet achter de plaats van de opleiding in het onderwijsaanbod staat; de raad vraagt dat alle direct betrokkenen hiervoor een oplossing in consensus vinden.

4 Aanbevelingen

Op basis van de vaststellingen uit de lezing van de programmatieaanvragen en de appreciatie van de sectoren formuleert de raad onderstaande aanbevelingen.

Zorg voor duidelijkheid voor de aanbieders in het stelsel Leren en Werken

De raad vraagt uitdrukkelijk en snel duidelijkheid over de plaats en de rol van (de Centra) Leren en Werken (CDO's en SYNTRA-campussen). De raad verwijst hiervoor zijn recent advies '[Een beroepskwalificerende leerweg voor \(leerplichtige\) jongeren](#)' van 4 november 2019 (en naar dat van de Vlor) en vestigt opnieuw de aandacht op de bezorgdheden rond de specifieke noden van de doelgroep van de Centra Leren & Werken (die zich zeker manifesteert in een grootstedelijke context).

Zet verder in op de visieontwikkeling op duaal leren

De raad meent dat er nog stappen vooruit gezet kunnen worden in de ontwikkeling van de visie op Duaal Leren in het secundair onderwijs. Veel onderwijsverstrekkers bouwen verder op de expertise in en de ervaring met stagewerking. Dat is zeker positief maar het is wel belangrijk dat het onderscheid tussen stage en Duaal Leren wordt gemaakt.

Zorg voor meer focus

De raad vraagt snel overleg over waar de focus bij Duaal Leren in het secundair onderwijs moet liggen. De raad stelt nu een gebrek aan focus in het beleid vast. Dat is het geval bij:

- de selectie van studierichtingen/duale structuuronderdelen: het (ganse aanbod van) Leren en Werken wordt ingekanteld in Duaal Leren terwijl de leerlingen daar niet bij gebaat zijn. Het inkantelen van het stelsel van Leren & Werken is daarbij niet bevorderlijk voor de perceptie van Duaal Leren. Scholen die naast hun studierichtingen in het gewoon secundair onderwijs een Centrum Leren & Werken hebben en dit in het verleden zonder enige aanpassing aankondigden als Duaal Leren ondermijnen hun eigen kansen (op leerlingen) en de kansen van deze leerweg;
- de programmaties: de macrodoelmatigheidstoets wordt onvoldoende gemaakt, het aanbod is zo versnipperd dat studierichtingen ofwel geen leerlingen ofwel slechts enkele leerlingen tellen.

Meer focus kan helpen om de kwaliteit te verhogen en te zorgen voor transparantie naar ondernemingen.

De raad vraagt naar een volledig zicht op de resultaten van alle programmatieaanvragen: wat is aangevraagd en goedgekeurd, wat is voorzien als programmatie, wat is effectief aangeboden en doorgegaan? Wat zijn de redenen om die stappen al dan niet te zetten? De raad vestigt ook de aandacht op de uitrol van Duaal Leren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Stimuleer het aanbod in technische richtingen

Het gros van de programmatieaanvragen situeert zich bij de 3de graad van het beroepsgericht onderwijs en vooral het 7de jaar van het beroepsgericht secundair onderwijs. De raad vindt het een goede zaak dat dankzij een aanbod duaal in het 7de jaar BSO schoolverlaters veel sterker kunnen staan op de arbeidsmarkt. De aanvragen voor TSO-opleidingen blijven bijzonder laag. De raad vraagt een gerichte aanpak voor meer programmaties van technische opleidingen en meer leerlingen in technische opleidingen, die op korte tijd vorm moet krijgen en snel kan worden uitgerold met het oog op de programmatieaanvragen 2021-2022. Zoals de raad eerder al aangaf is dit cruciaal om van Duaal Leren een sterk merk te maken.

Het totaalplaatje moet daarbij bekeken worden: voor welke standaardtrajecten is er (bijna) voldoende aanbod, voor welke standaardtrajecten is een groter aanbod nodig. Er moet vermeden worden dat standaardtrajecten ontwikkeld worden waar geen enkele programmatieaanvraag wordt ingediend, wat nu wel het geval is.

Stimuleer de vraag

Het aantal leerlingen in Duaal Leren stijgt maar de aantallen per opleiding blijven erg klein. Informeren van leerlingen en hun ouders blijft zeer belangrijk.

De voorkeur van de raad gaat uit naar minder versnippering in programmatie en meer leerlingen per programmatie in plaats van veel aanvragen van scholen zonder of met telkens maar een klein aantal leerlingen.

Maak van de programmatieprocedure een deugdelijk beleidsinstrument

De raad vraagt een grondige (denk)oefening over de programmatieprocedure Duaal Leren in het secundair onderwijs. Een programmatieprocedure, die aanzienlijke inspanningen vraagt van

scholen, waarbij zo goed als alle aanvragen worden goedgekeurd (van de 397 aanvragen in de vorige programmatieprocedure kregen xx aanvragen een ongunstig advies) lijkt zijn doel voorbij te schieten.

Er is het aantonen van de macro-doelmatigheid van opleidingen, wat vaak ontbreekt in de aanvraagdossiers. Of er voldoende potentiële leerwerkplekken zijn, of er kansen zijn op tewerkstelling na de opleiding is niet evident om aan te tonen voor de (nieuwe) aanbieders omdat ze niet allemaal in voldoende mate over de nodige informatie (kunnen) beschikken. Deze informatie is wel aanwezig bij de overheid en de raad vraagt de overheid om deze informatie ter beschikking te stellen zodat onderwijsverstrekkers op basis daarvan kunnen beslissen over hun programmatie. Dat vraagt dat de overheid werk maakt van heldere datastromen en een datastrategie: een voorbeeld hiervan kan zijn dat de betrokken instanties het luik bestaand onderwijsaanbod automatisch aanlevert voor deze dossiers.

Wat wel een belangrijk(er) element in de programmatieaanvraag kan zijn, volgens de raad, is de motivatie en visie van de scholen rond duaal en daarbij aansluitend de aanpak van de school om leerlingen te motiveren voor Duaal Leren. Welke inspanningen doen ze naar ouders, hoe verloopt de toeleiding? Hoe zorgen ze ervoor dat vroegtijdige stopzetting vermeden wordt?

Zorg voor voldoende ondersteuning

Er is volgens de raad zeker meer ondersteuning nodig voor sectoren om leerwerkplekken te begeleiden; ook dat zal de kwaliteit van de duale leerweg ten goede komen.

Neem adviezen ernstig

De sectorale sociale partners vertegenwoordigd in de sectorale partnerschappen en de raad schatten de adviesbevoegdheid over de programmatieaanvragen Duaal Leren in het secundair onderwijs naar grote waarde. Uiteraard verliest deze inspraak aan kracht als er geen rekening mee gehouden wordt, zal de animo voor een kwaliteitsvol advies verminderen en de betrokkenheid van sectoren dalen wat nefast zou zijn het Duaal Leren. Het is volgens de raad wenselijk tot één advies te komen vanwege de sectorale partnerschappen (waar zowel werk- als onderwijspartners vertegenwoordigd zijn). Dat advies kan aangevuld en versterkt worden met informatie van o.a. de Onderwijsinspectie en de VDAB.

De duiding door sectoren bij hun advies (zie bijlage) bevat belangrijke bekommernissen zoals de nood aan promotie vooral bij ouders, het belang voldoende tijd en middelen van goede begeleiding door de scholen, voldoende voorbereiding voor zij-instromers.

5 Bijlage. Bijkomende informatie van enkele sectoren bij de appreciatie van de programmatieaanvragen

SP houtsectoren

Vraag om de opleiding 'meubelstofeerder duaal' op één school te programmeren in West-Vlaanderen (er is geen opleidingsaanbod maar in West-Vlaanderen en het huidige personeelbestand vergrijsd sterk en snel).

Bezorgdheid rond de programmatie: in de lijst van scholen die een houtopleiding programmeren/willen programmeren ontbreken de grote spelers. Deze zijn ook (snel) nodig om

van Duaal Leren een succes te maken. Momenteel zijn het vooral kleinere scholen met lage leerlingenaantallen die programmatieaanvragen indienen, waar op zich helemaal niets mis mee is maar wat een vertekend beeld geeft. Een ruwe schatting is dat 1/3 van de scholen met een houtopleiding duaal leren aanbieden of een aanvraag hebben ingediend maar die vertegenwoordigen ongeveer 10% van de leerlingen. Dit is een oproep om in te zetten om de grote scholen te motiveren om in te zetten op Duaal Leren. Die instap zou nadien wel een druk kunnen geven op de kleinere scholen die nu reeds erkend zijn en worden.

SP autosector en aanverwante sectoren

alle opleidingen mbt zware voertuigen	Vlaanderen	Opleidingen in de sector van de zware bedrijfsvoertuigen juichen we als sector toe gezien hier net het grootste knelpunt zit. We pleiten voor een betere spreiding van het aanbod. Daarnaast menen we ook dat een vooropleiding onderhoudsmechanica auto duaal binnen eenzelfde school gewenst is naar continuïteit toe. Een school die enkel programmatie van zware voertuigen aanvraagt in hun specialisatiejaar is vaak onvoldoende uitgerust om deze in te richten.
spuiter carrosserie duaal		jongeren die in het specialisatiejaar spuiter duaal willen instromen hebben bij voorkeur een vooropleiding 'koetswerk duaal'. Een switch maken van garage naar koetswerk is nl. heel moeilijk.
mecaniciën tuin park bosmachines	west-vlaanderen, oost-vlaanderen en Limburg	Er is geen aanbod hoewel er scholen zijn die de sector aangesproken hebben hun programmatieaanvraag te ondersteunen (via een ondertekende brief).

LOGOS

Voor de Opleiding Logistiek Assistent Magazijn geeft Logos geen advies, want ze voelen zich hiervoor niet bevoegd. De sector was het niet eens met deze duale opleiding die toch ontwikkeld is en programmeerbaar ondanks de argumentatie van de sector. Ook het SP SFTL voelt zich niet bevoegd want het betreft bedienden. Er is geen sectoraal engagement voor deze opleiding en geen advies over de programmatie.

SP Transport en logistiek

Er is voldoende opleidingsaanbod, er zal verder ingezet moeten op het overtuigen van bedrijven uit de logistieke sector om duaal leren in te richten. De sector verduidelijkt zijn advies.

De scholen die in onderstaande tabel in kleur zijn aangeduid werden vorig jaar al geadviseerd (blauw = gunstig, oranje = ongunstig) maar moesten voor schooljaar 2020-2021 opnieuw een aanvraag indienen (omwille van geen inschrijvingen).

Vorig jaar heeft de sector een ongunstig advies gegeven aan BuSO Kasteelpark omdat we Logistiek duaal in de opstartfase niet wilden uitbreiden met een andere opleidingsvorm, ook het ongunstig advies voor twee scholen in Oudenaarde werd niet gevolgd door het beleid. Dit jaar zijn er twee BuSO scholen (in Oud-Turnhout, is de school van vorige programmatieronde + een

school in Brugge). Aangezien de opstartfase achter de rug is, geeft de sector hiervoor een gunstig advies. Voor Oudenaarde blijft de sector bij het negatief advies aangezien er geen/zeer weinig bedrijven uit de sector in de regio gesitueerd zijn. Er resten acht onderwijsverstrekkers om een uitspraak over te doen. De sector zette ze op een kaart om ze te situeren tegenover de andere opleidingsverstrekkers die Logistiek duaal aanbieden (de nieuwe aanvragers werden met een zwart sterretje aangeduid).

https://drive.google.com/open?id=1D8qOsA1Lo5TjtfMzVoDbSKujBpte_3sn&usp=sharing. In Gent en Mechelen zou het de vierde 4de school zijn die Logistiek duaal aanbiedt, maar dit lijkt niet echt een probleem te zijn gezien de tewerkstellingsmogelijkheden in de regio (dus gunstig advies).

3e gr Logistiek duaal BSO	40642	GO! atheneum Geel	2440	Geel	Provincie Antwerpen
3e gr Logistiek duaal DBSO	127001	Werkend Leren Antwerpen Noord	2060	Antwerpen	Provincie Antwerpen
3e gr Logistiek duaal DBSO	128538	PTS,Prov.Scholen vr Tuinbouw en Techniek	2800	Mechelen	Provincie Antwerpen
3e gr Logistiek duaal BSO (OV4)	128975	Buso VIBO Het Kasteelpark	2360	Oud-Turnhout	Provincie Antwerpen
3e gr Logistiek duaal DBSO	38695	Spectrumcollege Bovenbouw VTI	3580	Beringen	Provincie Limburg
3e gr Logistiek duaal DBSO	39561	Prov. Inst. Secundair Onderwijs PROVIL	3920	Lommel	Provincie Limburg
3e gr Logistiek duaal BSO	43513	GO! technisch atheneum Lokeren	9160	Lokeren	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal BSO	43166	GO! talent Dendermonde	9200	Dendermonde	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal DBSO	36715	Hoger Technisch Instituut Sint-Antonius	9000	Gent	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal DBSO	110346	EDUGO campus Glorieux Techn.Instituut	9041	Gent	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal DBSO	36301	Óscar Romerocollege 3	9200	Dendermonde	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal DBSO	122671	GO! atheneum Oudenaarde	9700	Oudenaarde	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal SYN	131111	Syntra Midden-Vlaanderen	9240	Zelee	Provincie Oost-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal SYN	131128	Syntra West	8200	Brugge	Provincie West-Vlaanderen
3e gr Logistiek duaal BSO (OV4)	131268	GO! SBSO De Passer	8200	Brugge	Provincie West-Vlaanderen

SP Horeca

Opmerking omtrent de 'werktitel' bij de programmatieaanvragen. De ene aanvraag van een CDO gebeurde onder de titel 'Restaurant en keuken duaal DBSO', de andere aanvraag onder 'Restaurant en keuken duaal BSO'. De sector verwacht hierover meer eenduidigheid, naargelang de aanvrager, maar dit zou geen consequenties hebben en eerder om 'slordigheid' gaan. Ook wat betreft de adresgegevens van de aanvrager heerst er onduidelijkheid. Het is namelijk niet duidelijk welke vestiging effectief de duale variant zal organiseren. Specifiekere info hierover is nuttig om te bepalen of er voldoende werkplekken zijn in die regio.

SP technologische industrie

naam opleiding	regio waar programmatie gewenst is	motivatie
Elektromechanische technieken duaal	Oost-Vlaanderen	geïnteresseerde bedrijven aanwezig
Elektromechanische technieken duaal	Roeselare - Waregem - Kortrijk	geïnteresseerde bedrijven aanwezig
Mechanische Vormgevingstechnieken duaal	Roeselare - Kortrijk	geïnteresseerde bedrijven aanwezig

SP Textiel

Zoals in het verleden al aangegeven betreft de sector dat er slechts één aanbieder is voor de opleiding Specialisatiejaar Productieoperator textielproductielijn duaal. De sector had graag nog een aanbieder in Oost-Vlaanderen.

Grafoc

Zowel Edugo als Viso Mariakerke bieden de duale opleidingen digitaal drukken en offset- en flexorotatie aan. De scholen bevinden zich op +/- 10 km van elkaar vandaan. Beide zijn goedgekeurd omwille van verschillende redenen:

- Viso biedt beide opleidingen aan vanaf schooljaar 2021-2022 maar heeft geen leerlingen. Edugo heeft ervaring met deeltijds leren en werken.
- Er zijn vermoedelijk voldoende leerwerkplekken voor DPO in de klassieke drukkerijen maar ook buiten de Paritaire Comité's 130 en 136 (buiten onze PC's is het moeilijk om dit in kaart te brengen).
- Er zijn niet veel rotatiedrukkerijen offset en/of flexo in de regio in de PC's 130 en 136. Er is wel tewerkstelling in de chemische bedrijven. Over hoe de vergrijzing hier toeslaat hebben we onvoldoende zicht op.

SP Elektriciens

naam opleiding	regio waar programmatie gewenst is	motivatie
alle elektrische richtingen elektro	Limburg	de bedrijven uit onze sector zijn op zoek naar deze profielen

De sector heeft elke aanvraag nagekeken en geeft een globaal positief advies. Duaal Leren betekent voor de sector en grote meerwaarde. Bedrijven die meestappen in het verhaal zijn erg tevreden over de samenwerking met de leerlingen die ze op die manier opvolgden en dit leidde,

in vele gevallen, tot een verdere samenwerking en aanwerving. Duaal Leren is en blijft dus een belangrijk element om de instroom in de sector te stimuleren. Uit de vele contacten met scholen en bedrijven kwam heel wat positieve feedback, waardoor de sector overtuigd blijft dat er verder en meer moet ingezet worden op deze manier van leren. Naast deze enthousiaste feedback, leven er ook enkele bekommernissen.

- Zo leeft er zowel bij scholen als bij bedrijven een nood aan meer promotie bij ouders om ze warm te maken voor Duaal Leren en op die manier meer leerlingen te motiveren om in het duale verhaal te stappen. Vaak is het niet bij de leerling dat er wordt geblokkeerd, maar eerder bij de ouders, die er de toegevoegde waarde nog te weinig van inzien.
- Duaal Leren valt of staat met een goede begeleiding. Daarom is het belangrijk dat leerkrachten, trajectbegeleiders, ... over de nodige tijd en middelen beschikken om de opvolging goed te kunnen doen. We stellen echter vast dat dit niet altijd het geval is en dat er daarom nog wordt gerekend op de goodwill en flexibiliteit van de betrokken personen. De sector vreest dat dit een impact kan hebben op motivatie en ondersteuning en op termijn op Duaal Leren in het algemeen.
- Verder lieten veel scholen weten dat het zij-instromers in de duale trajecten aan voorbereiding ontbreekt waardoor ze starten in een traject zonder de nodige basiskennis. Dit kan een probleem betekenen qua veiligheid op het terrein of een moeilijkheid voor de leerkracht, de mentor en de student in het traject. De sector kijkt uit naar de samenwerking met de nieuwe scholen/trajecten.

SP social profit

De sector maakt geen keuze in de onderwijsnetten of -koepel. Er is nagegaan hoeveel scholen vandaag in een bepaalde provincie reeds een aanbod hebben en hoe het met de spreiding gesteld is. Op vandaag lukt het niet om voor elke jongere twee leerwerkplekken te vinden, en dit zowel voor zorgkundige duaal als kinderbegeleider duaal. Zowel VIVO als Diverscity doen heel wat inspanningen, maar naast de duale leerlingen moeten ook de stagiairs uit het regulier onderwijs en het volwassenonderwijs bij dezelfde leerwerkplekken onderdak vinden. Het is belangrijk hiermee rekening te houden bij een eventuele uitbreiding van het aantal scholen.